

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

NY

KIRKEHISTORISKE SAMLINGER

UDGIVNE AF

SELSKABET FOR DANMARKS KIRKEHISTORIE

VED

HOLGER FR. RØRDAM,

DR. PHIL., PRÆST.

FJERDE BIND.

KJØBENHAVN.

I KOMMISSION HOS G. E. C. GAD.

THIELES BOGTRYKKERI.

1867—68.

Philippi traditæ custos et propugnator fidelis«, og som agtede at rejse til Roskilde forat se og tale med Hemmingsen (Chytræi Epistolæ 1614, p. 710).

c. 1591. David Chytræus anbefaler til H. en fattig, men haabefuld og lærd Yngling, Joachimus Gericius, der efterat have studeret i Rostok agtede sig til Danmark (Chytræi Epistolæ, p. 841).

1591. 17 Maj. Johannes Piscator i Herborn til H. Han udbeder sig Hemmingsens uforbeholdne Mening om et Skrift, »nempe quid placeat, et quid displiceat, atque emendandum videatur in scriptionibus ac scribendi ratione« (Resen, l. c. Sect. 56).

1593. H. til Jacob Monaw i Breslau, og Monaws Svar, dat. 2 Febr. 1594 (Resen l. c. Sect. 19—21).

1596. 1 April. Petrus Baro, Prof. theol. i Cambridge, til H. angaaende dennes Skrift »de gratia Dei universali« (Præstant. et eruditorum virorum Epistolæ eccl. et theologicæ. Amstelod. 1660, p. 40—41. Brevet er ogsaa trykt i Pontoppidans Ann. eccl. Dan. III, 545—6; men med urigtig Datum og Forfatternavn).

XII.

Efterretninger om M. Tyge Asmundsen, Biskop i Lund.

Naar Aarhundreder ere henrundne, siden en Mand levede og virkede, og naar ingen samtidig har givet os Nøglen til Bedømmelsen af hans Karakter, saa kan det ofte være meget vanskeligt at danne sig en sikker Dom om samme, selv om der forresten er levnet os mange Efterretninger om vedkommendes personlige Forhold og Virken. Det ene Vidnesbyrd taler da mangen en Gang imod det andet, og vi lades i Uvished om, hvorledes det hele rettest bør opfattes. Dette gjælder den i Overskriften nævnte Mand, der, efter trange Ungdomsaar, en Tidlang sejlede for fulde Sejl begunstiget

af Lykkens Medbør, og som det synes var det værd; men som senere fik saa meget imod sig, at han opgav sin høje Stilling og trak sig tilbage til en mere ubemærket men ogsaa mere skudfri Plads, uden at vi med Vished kunne afgjøre, om de Fortrædeligheder, hvoraf han hjemsøgte og som bragte ham til at vige bort fra den historiske Skueplads, ramte ham med Rette eller ikke.

Tyge Asmundsen var født 1522 i Lund af uformuende Forældre. Efter sin Skolegang studerede han først i Kjøbenhavn, hvorfra han, forsynet med gode Vidnesbyrd, 1544 drog til Vittenberg. Universitetet i Kjøbenhavn understøttede ham idetmindste i nogen Tid med 20 Daler aarlig til hans Studerings Fremme udenlands; men da han ikke kunde slaa sig igjennem med denne Understøttelse, og hans Forældre eller Slægtninge ikke evnede at yde ham Hjælp, skrev Bugenhagen, der synes at have sat megen Pris paa ham, den 12te April 1545 for ham til Kong Christian III og bad om, at Kongen vilde give ham 12 Daler til, saa vilde han nok kunde komme ud af det¹). Samtidig skrev ogsaa Melancthon efter Bugenhagens Begjæring for ham til den danske Konge, og ytrede: »Vi have paa Grund af hans Duelighed og Dyder ikke villet nægte ham vor Anbefaling, thi han er usædvanlig godt udstyret af Gud med naturlige Gaver, og han studerer rosværdigt«²). Forsynet med disse Anbefalingssskrivelser drog Tyge Asmundsen selv til Kolding, hvor Kongen opholdt sig, og fik da ogsaa her 20 Daler, hvormed han efter nogen Tids Forløb atter begav sig tilbage til Vittenberg³). Men et Halvaarstid efterat han var kommen tilbage, vare Pengene opbrugte, og han maatte da igjen ty til Bugenhagen om Hjælp i Nøden. Han svigtede ham da heller ikke, men skaffede ham i Foraaret 1546 en ny Understøttelse af Christian III⁴).

¹) Schumacher, Gelehrter Männer Briefe. I, 40—41.

²) Schumacher, anf. Skr. II, 4.

³) Aarsberetn. fra Geh.-Ark. I, 240. Schumacher, anf. Skr. I, 45.

⁴) Schumacher anf. Skr. I, 62. 67—9. Dan. Bibl. IX. 206. 211—13. Aarsberetn. fra Geh.-Ark. I, 244. I Langebekiana ved Nyerup, S.

I otte Aar høre vi nu intet om Tyge Asmundsen, indtil vi 1554 træffe ham som Prædikant hos Hertug Frederik (II) paa Malmøhus¹). I denne Stilling var han i nogle Aar. Imidlertid tog han 1555 Magistergraden ved Københavns Universitet²), og den 28de September samme Aar forlenedes han med Kannikedømme i Lund, der var ledigt efter afgangne M. Matthias Hack³). Men han synes dog ikke at være kommen i Besiddelse af dette Præbende, eftersom han den 2den Novbr. 1556 forlenedes med et andet Kanonikat sammesteds, der var ledigt efter afg. Bent Bilde, idet det derhos tilkjendegaves ham, at naar han ikke længere var i Hertugens Tjeneste som Prædikant eller studerede ved noget Universitet, skulde han tage Bolig ved Domkirken i Lund⁴). Kort efter synes han at være bleven Rektor ved Skolen i Lund, thi i et Brev af 14de Januar 1557 skriver den kgl. Sekretær Korfits Ulfeld til Kapitlet i Lund, at Domherrernes Begjæring om at deres Skolemester, »Mester Tyge«, maatte blive forlenet med et Vikarie i Lunds Domkirke, der var ledigt efter afg. D. Peter Capeteyn, ikke kunde opfyldes, eftersom Vikariatet alt var bortforlenet til en anden⁵). I et Brev af 4de April 1557 til Kapitlet i Lund udtale Københavns Universitets Rektor og Professorer deres Anerkjendelse af, at Kapitlet saa liberalt havde understøttet »Magister Tyco« under hans Studeringer ved Universitetet⁶). Er det

S. 288—9 findes Tyge Asmundsens Kvittering for 12 Daler, som Bugenhagen d. 9 Maj 1546 paa Kongens Vegne havde udbetalt ham.

¹) Ny kirkehist. Saml. I, 256. II, 230.

²) Vinding, Acad. Haun. p. 108.

³) Regist. over alle Lande. Nr. 6, Fol. 496. Forleningsbrevet indeholder den Forpligtelse, at M. Tyge »strax skulde residere og bo hos Domkirken i Lund,« hvilket jo ikke var muligt, saalænge han var Prædikant hos Hertugen paa Malmøhus. Denne Indskrænkning har da formodentlig været Aarsag til, at han igjen maatte opgive Kannikedømmet.

⁴) Regist. over alle Lande, Nr. 6, Fol. 503.

⁵) Se Tillæg, Nr. 1. I Rietz's Skånska Skolväsendets Historia findes M. Tyge ikke anført blandt Rektorerne i Lund.

⁶) Se mit Skrift, Kbhvns Univ. Hist. I, Till. Nr. 56.

M. Tyge Asmundsen her er Tale om — og det er det vist — saa maa det antages, at de omtalte Studeringer ligge forud for Aaret 1554, da dette ikke er godt at indse, hvorledes han efter dette Tidspunkt »i nogle Aar« kan have været ved Universitetet. Forøvrigt betragtede han ikke selv sine Studeringer som afsluttede, men agtede tvertimod at arbejde sig videre frem ad denne Vej. Dette ses af et Brev, skrevet i Aalborg den 3die Sept. 1558 fra Hertug Frederik til Professorerne ved Universitetet. Heri hedder det: »Vider, at denne Brevviser, os elskelige Mester Tyge Asmundsen, som en Tid lang har været vor Prædikant, er afbetakket og maa være, hvor han vil, og nu agter at give sig til Højskolen i Kjøbenhavn og der sig at forbedre udi Lærdom og den hellige Skrift.« Han havde derfor bedet om den udvalgte Konges »Forskrift« til Professorerne, som han da ogsaa fik, idet Hertugen bad dem, at de »for hans Skyld vilde være Mester Tyge behjælpelige med noget Kald, som kunde være hans Person bekvemmeligt, der hos Universitetet eller Kirken«¹⁾. Samtidig befalede Dronning Dorothea Statholderen paa Kjøbenhavns Slot, Hr. Mogens Gyldenstjerne, at han skulde give M. Tyge nogen Underholdning, medens han studerede, mod at han, naar han var færdig med sine Studeringer, først skulde tilbyde hende sin Tjeneste²⁾.

Alt dette viser, at Tyge Asmundsen var vel anskreven hos sit tidligere Herskab, og den Yndest, hvori han stod paa højere Steder, har formodentlig ogsaa bidraget til, at han 1559 blev antagen til Professor Pædagogicus ved Universitetet og at han efter et halvt Aars akademisk Virksomhed, i Februar 1560, af Professorerne blev valgt til Sognepræst ved Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn og Provst i Sokkelunds og Smørum Herreder, efterat den tidligere Sognepræst og Provst, M. Niels Jespersen, var kaldet til Biskop i Fyns Stift³⁾. Heller ikke i denne Stilling blev Mester Tyge gammel, thi allerede

¹⁾ Se Kbhvns Univ. Hist. I, Till. Nr. 69.

²⁾ Se nedenfor Tillæg Nr. 2.

³⁾ Danske Mag. 3 R. VI, 274. Vinding, Acad. Haun. p. 108.

den 7de Oktober samme Aar blev han af den skaanske Gejstlighed valgt til M. Niels Palladius's Eftermand som Biskop i Lund¹). Valget stadfæstedes af Kongen d. 28de Oktober, efterat den udvalgte Bisp havde aflagt den i Kirkeordinansen foreskrevne Superintendented. Samme Dag udfærdigedes ogsaa kongelig Befaling til Sjælands Biskop, M. Hans Albretsen, om at indvie ham til Bispeembedet, hvorhos det paalagdes Stiftslensmanden i Lund, Axel Viffert, »at lade ham følge hvad til Superintendentens Underholdning er udlagt, og ingen Hinder gjøre ham derpaa»²). Da Kongen, inden han gav ham sin Stadfæstelse, havde æsket en Erklæring af Universitetets Professorer angaaende hans hidtidige Embedsførelse, saa havde de givet ham det Vidnesbyrd, at han i begge de Embeder, han havde betjent hos dem, havde gjort sig stor Flid, saa at hans Lærdom ikke havde været uden sønderlige Frugt, og at han havde holdt sig saaledes i sit Levned, at hans Omgjængelse havde været høvisk, ærlig og from, og alle gode og fromme behagelig i alle Maade, saa de intet hellere havde set, end at han fremdeles var bleven hos dem³). Nogen Tid efterat han havde tiltraadt sit Bispeembede, modtog han ogsaa et andet hædrende Bevis paa sine tidligere Kollegers Agtelse idet D. Niels Hemmingsen tilegnede ham sin berømte Pastoraltheologi i Anledning af en Samtale, de havde haft om Kirkens Tarv og Brøst, især om Ønskeligheden af en strængere Kirketugt⁴). Den »Aftakkelse, som M. Tyge gjorde i Vor Frue

¹) Magnus Matthiæ, *Episcoporum eccl. Lundensis series*, p. 242—3. Cawallin, *Lunds Stifts Herdaminne*. I, 23.

²) Tegnelse over alle Lande. VI, 348—49.

³) Se Tillæg, Nr. 3.

⁴) Fortalen til dette Værk begynder paa følgende Maade: »Reverendo Viro, doctrina ac pietate præstanti, Magistro Tyconi Asmundo, Ecclesiarum Scanicarum Episcopo vigilantissimo, suo fratri in Christo charissimo, gratiam et pacem precatur Nicolaus Hemmingius. Cum hac proxima æstate, charissime frater, vna essemus, sæpe incidimus in iustissimam laxatæ disciplinæ Ecclesiasticæ querelam: quæ sane querela procul dubio nobis cum omnibus pijs est communis. Fieri

Kirke paa tredie Paaskedag 1561, førend han kom til Skaane Bispedom«, bevaredes siden og tjente andre som Mønster paa, hvorledes en saadan Tale burde være affattet¹⁾. Det lidet, vi ellers have levnet til Oplysning om hans Prædikantvirksomhed, vidner forøvrigt om, at han, i Smag med Peder Palladius, jevntlig har brugt at indstrø Smaafortællinger og historiske Exempler i sin Tale. Sligt interesserede naturligvis Tilhørerne; men der hørte Takt til at vælge Exempler, der ikke blot kildrede Nysgjerrigheden; og det synes just ikke, at M. Tyge har besiddet denne Takt i nogen særdeles høj Grad²⁾.

I sytten Aar forestod M. Tyge Asmundsen Lunde Stift, og i den Tid indtraf Syvaarskrigen, der især ramte dette Stift meget haardt. Bispem kom ogsaa til at lide derunder, da adskilligt af det Gods, hvoraf han havde sine Embedsindtægter, blev ødelagt. Til Erstatning for hans Tab indrømmede Kongen ham 1567 Vesby Kongetiende i Lugude Herred³⁾. Det er allerede tidligere i dette Skrift omtalt, hvorledes Lunde Biskops Misfornøjelse med og Klage over, at en Præst fra Kjøbenhavn uden Tilladelse havde udført en kirkelig Forretning i Skaane, gav Anledning til, at Kong Frederik II 1566 udstedte strænge Forbud imod, at nogen Præst uden vedkommende Biskops Tilladelse gik udenfor sin Sognekerds⁴⁾. Det er rimeligt, at M. Tyge ved denne Optræden har paadraget sig Adelens Vrede, da nogle af de mægtigste Adelspersoner i Skaane havde foranlediget, at den omtalte Præst var kommen derover, og denne de mægtige Herrers Fortørnelse har vistnok tildels været Aarsag til, at Tyge Asmundsen, kort efterat han havde haft den

enim non potest, quin pij cogitantes de veteris Ecclesiæ disciplina perturbentur multum: præsertim cum videant nostri seculi mores corruptissimos procul abesse a grauitate ac modestia Ecclesiæ Apostolicæ, et eius quæ proxime tempora Apostolorum est consecuta«.

¹⁾ Se Tillæg Nr. 4.

²⁾ Se Ny kirkehist. Saml. II, 605—7.

³⁾ Registre over alle Lande. Nr. 9, Fol. 295—6.

⁴⁾ Ny kirkehist. Saml. III, 591—602.

omtalte Sag, søgte og fik det Beskyttelsesbrev for Skaanes Superintendent og Kleresi fornyet, som Kong Christian III havde givet Biskop Frants Vormordsen kort efter Reformationen, paa en Tid da de evangeliske Lærere endnu havde mange Vanskeligheder og megen Modstand at bekjæmpe¹). Det var ikke Spøg for den borgerlige Biskop at have den mægtige og ofte voldsomme og raa Adel imod sig, og hvem veed, hvormeget af de Fortrædeligheder, som senere overgik M. Tyge Asmundsen, der kan have haft sin første Grund i dette Misforhold, selv om det ikke nu lader sig eftervise.

Af de Retssager og Stridigheder, M. Tyge havde, var der ingen der vakte mere Opsigt og Forargelse end den, som 1572 paadroges ham ved en løsagtig Præstekones Beskyldninger. Præsten i Landskrone, Hr. Jakob Jonsen (udentvivl Fader til den kgl. Historiograf, Professor M. Jon Jakobsen Venusin) anklagede nemlig sin Hustru for Ægteskabsbrud og lod hende fængsle. Sagen kom for Kapitlet i Lund, der havde Domsret i Stiftets Ægteskabssager. Her bekjendte Kvinden, at hun havde haft utugtlig Omgængelse med flere Personer, blandt hvilke hun ogsaa nævnede Bispem. Da Kapitlet hørte denne Bekjendelse, erklærede det, at hvis Bispem skulde inddrages i Sagen, kunde det ikke længere sidde til Doms, men maatte gjøre Indberetning til Kongen. En Biskop kunde nemlig ikke dømmes af sit Domkapitel. Da Kongen havde erfaret den graverende Beskyldning, som var fremført mod M. Tyge Asmundsen, befalede han den 6te April 1572, at der skulde nedsættes en Ret, bestaaende af nogle af Rigets fornemste Mænd, samt Sjællands Biskop, D. Povl Madsen, og fem Professorer²). Efter Forhør og Undersøgelse af Forholdene afsagdes følgende Dom³):

»Vi efterskrevne Peder Oxen til Gisselfeld, Jørgen Rosenkrantz til Rosenholm, Bjørn Andersen til Stenolt, Ejler Grubbe

¹) Det ældre Beskyttelsesbrev er trykt i Ny kirkehist. Saml. II, 703—4.

Det ny, der er dateret d. 16 Maj 1566, findes i Regist. o. a. L. 9, 280.

²) Tillæg, Nr. 5 og 6, jfr. Ny kirkehist. Saml. I, 50.

³) Efter nyere Afskrifter i Gl. kgl. Saml. 1094. Fol. og 3028. 8.

til Lystrup, Niels Kaas til Taarupgaard, Niels Hemmingsen, Rector Universitatis, Povel Madsen, Superintendent over Siælands Stift, Rasmus Glad, alle Doctores Theologiæ, Albert Knopper, Doctor Juris utriusque, Hans Frandsen og Johannes Pratensis, Doctores Medicinæ, gjøre alle vitterligt, at Aar efter Guds Byrd 1572, den 25de Dag Aprilis, vare vi efter Kongel. Maj.s vor allernaadigste Herres Befaling forsamlede udi Hellig-Gejsthus Kirke i Kjøbenhavn, at skulle forhøre en Sag imellem hæderlig og højlerde Mand M. Tyge Asmundsen, Superintendent udi Lunde Stift, og Hr. Jakob, Sognepræst i Landskrone, og hans Hustru Margrete, som havde beskyldet forⁿe M. Tyge, at han med hende Horeri skulde bedrevet. Og tilholder os højbemeldte Kongl. Maj.s Befaling, at vi i samme Sag dennem imellem endelig skulle dømme. Da mødte for os idag M. Tyge og berettede, hvorledes han for nogen Tid siden forleden, eftersom hans Embede og Kald udkræver, var hendragen i Visitats i Lunde Stift, og som han kom paa Rejsen tilbage igjen, mødte hannem disse Tidender, hvorledes forⁿe Hr. Jakob havde ladet sætte sin Hustru, og hun hannem havde ladet sigte og beskylde, at han skulde sig med hende uskikkeligen have bevist, eftersom forskrevet staar, og hun tilmed bekjendte paa nogle andre, som udi lige Maade sig med hende skulde have forhandlet. Og han derfor, sin Ære, Rygte og Lempe at forsvare, haver været forarsaget at tage en Stevning over forⁿe Hr. Jakob og hans Hustru, med hvilken han dennem for Lunde Kapitel havde indstevnet, og der sammesteds først selv havde mødt, og, hvorledes alting sig med forⁿe hans [o: Hr. Jakobs] Hustrus Bekjendelse tildraget, vidtløftig berettet; og siden hans Hustru, hvilken og da havde forladt de andre, paa hvilke hun tilforn havde bekjendt, besigtede forⁿe M. Tyge alene. Og sammesteds er fremlagt paa begge Sider nogle Vidner, som ere udgivne efter forⁿe Hr. Jakobs Hustrus Mund; og efterdi Prælater, Kanniker og Kapitel der sammesteds mente dennem efter Ordinansen ikke at kunne være Dommere i den Sag, som Superinten-

denten var anrørende, havde de den for Kongen indsat, eftersom deres Opsættelse derpaa udgiven videre derom formelder. Og efterat højbemeldte Kongl. Maj. haver tiltroet og befalet os samme Sag at skulle forhøre, og derpaa at skulle dømme, da have vi med største Flid hørt deres Beretning paa alle Sider, og hvis Vidnesbyrd i den Sag tagne og udgivne ere, med al Sagens Lejlighed betragtet og overvejet, og saa derpaa sagt for Rette: At efterdi de Vidner, som udi samme Sag udgivne ere, lyde alene efter forskrevne Hr. Jakobs Hustrus Mund, og derfor ikke kunne agtes eller regnes uden for et Kvindfolks Vidnesbyrd, hvilken ikke heller udi sine Ord haver været bestandig, men undertiden beskyldt forskrevne Mester Tyge alene, og undertiden bekjendt paa flere; og forskrevne M. Tyge ved hans højeste Ed haver soret, sig ikke at være skyldig udi hvis hun hannem udi saa Maade besigtet haver, da bør for^{ne} M. Tyge for samme Sag at være angerløs, og hende ikke at komme hannem paa Ære, Rygte, Embede og Kald til Hinder, Skade eller Forfang i nogen Maade. Sammeledes, at efterdi Hr. Jakob ikke selv haver sigtet for^{ne} M. Tyge, men altingest i den Sag er sket efter hans Hustrus Bekjendelse, da bør hannem ikke heller derfor at lide nogen Skade eller Tiltale i nogen Maade, men herefter at blive udi sit Embede og Kald, eftersom han tilforn været haver. Men hvis Sag hannem og hans Hustru derom imellem er, den med det første at indkomme for Lunde Kapitel, og der sammesteds at ordeles og til Ende udføres. Til ydermere Vidnesbyrd have vi trykt vore Signeter herved for. Givet Aar og Dag og Sted, som forskrevet staar«.

Bispen frikjendtes altsaa; men da han dog kun opnaaede denne Dom ved Værgemaalsed, kunde det ikke være andet, end at nogen Mistanke kom til at hvile paa ham, selv om han var fuldkommen uskyldig. I det Smædevers over Danmarks Biskopper, der tillægges Hemmingsen og skal være forfattet samme Aar som ovenomtalte Sag stod paa, fandtes de Ord: »Venerem Tycho« (amat) — ialfald et

Vidnesbyrd om, at Rygtet ikke skaanede Biskop Tyge. Nogen Tid efter at ovenstaaende Dom var fældet, tilbagevistes Sagen for Kvindens vedkommende til Kapitlet i Lund, forat det ved Dom kunde erklære hendes Ægteskab med Præsten Hr. Jakob Jonsen for opløst, da det vilde være til Spot for det præstelige Embede, om de skulde nødes til at leve sammen, efterat hun selv havde bekjendt sig skyldig i Hor¹).

Denne Sag blev ikke den sidste Fortrædelighed, M. Tyge Asmundsen havde i sit Bispeembede. Aaret efter anklagede nemlig Præsten i Maglerup og Kempinge, Hr. Niels Truelssen, ham for Kongen og besværede sig over, at han ikke kunde faa Ret hos Bispen i en Sag, han alt for sex Aar siden havde haft med en ryggesløs Sognemand. Ifølge kongelig Befaling blev Klagen overgivet til Universitetets Kjendelse. Professorerne indstevnede da den 30te Juni 1573 M. Tyge til at møde i Rette og forsvare sig; men da Dommen ikke er bevaret, kunne vi ikke have nogen Mening, om der var nogen Skyld paa hans Side²). — I Aaret 1576 havde Biskop Tyge »skikket og præsenteret« en Præst til Raabeløf og Fjelkestad Sogne, men Adelsmanden Sten Bilde og Sognemændene vare misfornøjede med denne Præst og valgte en anden. Den, som Bispen havde beskikket, vilde dog ikke vige Pladsen, og det kom til meget forargelige Optrin. Da Sten Bilde indberettede Sagen til Kongen, fik Biskoppen, uden nærmere Undersøgelse af Forholdet, Befaling til at formene den af ham beskikkede Præst Kirketjenesten og at paalægge ham strax at vige Sognene³).

Træt af disse og maaske andre Bryderier og Krænkelser besluttede Tyge Asmundsen at nedlægge sit Bispeembede, og henvendte sig herom til Kongen, som i et aabent Brev af 12te November 1577 gjør vitterligt: »efterdi os elskelige, hæderlige og højlarde Mand Mester Tyge Asmundsen nu

¹) Se Tillæg, Nr. 7 og 8.

²) Se Tillæg, Nr. 9.

³) Se Tillæg, Nr. 13. Nogle andre skaanske Kirkesager fra Biskop Tyge Asmundsens Tid ere vedføjede som Tillæg, Nr. 10. 11. 12.

har været hos os og selv resigneret hans Befaling og Superintendents Embede, da paa det han ligevel maa have hans tilbørlige Underholdning, have vi af vor sønderlige Gunst og Naade undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at hvis han overlever os elskelige Jens Thomesen, Kannik i Lunde Domkirke, maa og skal han strax indtræde udi hans Sted og bekomme det Kannikedom sammesteds, han med forlenet er¹⁾. Da den omtalte Kannik imidlertid overlevede M. Tyge, kom denne ikke til at faa nogen Gavn af Kongens Tilsagn. Paa 1ste Juledag 1577 holdt han sin Afskedsprædiken i Lund, og han var med at vælge sin Eftermand²⁾. Efter en gammel Beretning blev han efter sin Afgang fra Bispeembedet Præst etsteds paa Landet (pastor in pago quodam³⁾); rimeligvis maa derved forstaas et Præbendekald, han har haft; thi skjønt han ikke overlevede Kanniken Jens Thomesen, havde han dog fremdeles det Kanonikat i Lund, som han allerede havde faaet 1556. I det Kongebrev til Kapitlet, hvorved Valget af en ny Biskop paabydes, omtales det, at Biskop Tyge havde givet Kongen tilkjende, »hvorledes han med Tiden gjordes gammel og skrøbelig«, saa det faldt ham besværligt at besørge det vidtløftige Bispeembede⁴⁾. Han var ved sin Afgang dog kun 55 Aar, og han var ikke skrøbeligere, end at han ogsaa efter den Tid ofte prædikede i Domkirken. Den 23de April 1586 døde han, 64 Aar gammel, og jordedes i Domkirken i Lund⁵⁾. Hans Hustru hed Marine Sørensdatter; de havde en Søn, Asmund, der blev Præst i Løvestad i Skaane⁶⁾.

¹⁾ Skaanske Registre Nr. 1, Føl 215.

²⁾ Cawallin, Lunds Stifts Herdaminne I, 23.

³⁾ Scr. Rer. Dan. VI, 691.

⁴⁾ Se Tillæg, Nr. 14.

⁵⁾ Hans Gravskrift findes aftrykt hos Vinding, Acad. Haun. p. 108.

⁶⁾ I Rostgaardske Saml. 66. 4. findes et Hdskr. indeholdende adskillige Stykker til dansk Historie, paategnet: *•ex bibliotheca Asmundi Tychici Leomanni Londinensis Danorum, Præconis verbi Divini apud Leopoltanos Anno 1612•*. Jfr. Cawallin, anf. Skr. III, 119.

M. Tyge Asmundsen har ingen trykte Skrifter efterladt sig. Derimod haves i Haandskrift en Synodaltale af ham: »De causis synodorum deque ministerio verbi, collecta partim e Bulengero de episcoporum functione, partim ex aliis auctoribus«¹⁾; og en af ham fra Tydsk oversat Psalme («Der Israel af Ægypten drog») findes optagen i Hans Thomesens Psalmebog²⁾. — Om hans hele Embedsvirksomhed og Færd er det selvfølgelig vanskeligt nu at fælde en afgjørende Dom. Saameget er vist, at den neppe vilde falde i vor Tids Smag, thi han var en stor Fjende af friere præstelig Virksomhed, og hans Synodalpaamindelser indeholde strænge Forbud mod, at Præster optraadte udenfor deres Sognemenighed — »Sognestrygere« kalder han dem, der gjorde sig skyldige i slikt³⁾. Ligesom Frihedsbestræbelserne paa det kirkelige Omraade høre vor Tid til og ville trænge sig frem trods Modstanden, indtil de have sejret (der vil dog atter komme den Tid, da man vil søge at rebe Sejlene, om det er muligt), saaledes laa Tvangsforanstaltningerne dengang ligesom i Luften. Allerede inden Kongen 1566 i Anledning af Mester Tyge Asmundsens Forestillinger havde forbudt Præsters Optræden udenfor deres Sogne, havde Biskop Niels Jespersen i Fyn, kort efter Tiltrædelsen af sit Bispeembede, paa Landemodet i Odense 1560, udstedt Forbud imod at Præster uden den gejstlige Øvrigheds Tilladelse maatte forrette nogen Tjeneste udenfor deres eget Sogn, eftersom enhver kunde have nok at gjøre i sit eget Kald⁴⁾; og han havde tillige strængelig forbudt, at nogen Præst uden Bispens Samtykke maatte benytte en uordineret Mand (Student eller Degn) til at prædike for sig⁵⁾. Det behøvede ikke at

¹⁾ Cawallin, anf. Skr. I, 26

²⁾ Optrykt hos Brandt og Helveg, Den danske Psalmedigtning, I, Nr. 80.

³⁾ Cawallin, anf. Skr. I, 24.

⁴⁾ »Non usurpabit sibi quisquam alienæ Ecclesiæ administrationem sine consensu Episcopi et Præpositi, siquidem unusquisque satis habet, quod in propria vocatione agat. Verum hic necessitati legem haudquaquam ponimus« (Pontopp. Ann. III, 373).

⁵⁾ Pontopp. Ann. III, 373.

forbydes, at nogen Lægmand paa egen Haand skulde optræde som Prædikant; thi sligt faldt paa den Tid ikke lettelig nogen ind her hos os. — Forresten vidne Biskop Tyge Asmundsens Synodalmonita om, at han med Iver drev paa, at Helgenbillederne og hvad der ellers mindede om Katholicismen skulde fjernes fra Kirkerne, og de papistiske Skikke aflægges¹⁾. Bestræbelserne i denne Retning hørte ogsaa til Tidens Opgaver. Da Biskop Tyge imidlertid ved sine Visitatser oftere fortalte Træk fra den ældre Tid²⁾, synes hans Afsky for Levningerne fra hin Tid dog ikke at have været saa stor, som den var f. Ex. hos Peder Palladius og adskillige andre evangeliske Bisper i 16de Aarhundrede. Maa-ske har en vis historisk Sands bragt ham til ikke at kaste Vrag paa alle Levninger fra Fortiden. Vi finde ialfald, at han i sine Synodaler henviser til den gamle skaanske Kirkeret³⁾, og der opbevares endnu en værdifuld haandskreven Samling af danske Love, Forordninger og historiske Dokumenter fra Middelalderen, som har tilhørt ham⁴⁾.

Tillæg.

1.

Brev fra den kgl. Sekretær Korfits Ulfeld til Kapitlet i Lund.

Wennlig hellsen alletidh försendh mett Gudh. Kiere wenner, som i schriffuer meg till och er begierendis, att ieg wille were

¹⁾ Pontopp. Ann. III, 380. 413. 414.

²⁾ Se Ny kirkehist. Saml. II, 605-7.

³⁾ Se »Statuta Synodalia quotquot a reformata per Daniam religione et recepto Christi Euangelio edita extant in Diœcesi Lundensi, sub Episcopis, Wormordio, Palladio, Tychico et Albino, in ordinem digesta, ac certis distincta Capitibus per Magnum Matthiam S. L. Anno 1594«, Hdskr. i Univ.-Bibl., Donatio variorum, 125. 4. Her anføres et Synodalmonitum af Tyge Asmundsen fra 1567, hvori han citerer den gamle Bestemmelse: »Bønder maa ej Præst vrage, og ej maa han uden deres Vilje skilles ved dennem«. (En meget god Afskrift af samme Statuta Synodalia Lundensia findes i Gl. kgl. Saml. 3187. 4.)

⁴⁾ Kgl. Bibl., Gl. kgl. Saml. 3124. 4.

etthers skollemester, mester Tyge, behielpelig huos Kongelige Math, att hannd motte bekomme thett vicarie ther wdj domkierckenn, som lediggt er ephther Doctor Peder Capeten: thaa giffuer ieg etther wennligenn tilckiennde, att same vicarie er forlennt. Ther som thenn icke hagde weritt forlennt, wille ieg giernne haffue weritt hanom ther wdhindenn behielpeligenn huos Kongelige Math, hues megh mugeligt hagde weritt. Wdj hues maade ieg kannndh were etther till uilge och gode, giør ieg alletidh gierne; och will nu och alletid haffue etther Gudh aldmegtigste befaenndis. Ex Kiøpnehaffnu then 14 dag Januarij Aar etc. MDlvii.

Koruitz Willfeldh.

Udskrift: Hederligh och høglerde menndh Prelater, Canicker och mienige Capitel wdj Lunde domkiercke, syne synderlige gode wenner, ganndske wennligenn thillschriuffet.

Paategnet: Recepta 21 dag Januarij.

Afskrift i Langebeks Diplomatarium, »ex Autographo archivi Antiqu. Holm. 1754«.

2.

Brev fra Dronning Dorothea til Hr. Mogens Gyldenstjerne.

Dorothea met Guds Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis Dronningh.

Wor synderlig Gunst tillforn. Wiider, att ephtherdii oss elskelige Mester Thyge agther widere att studiere och legge wind paa seg, och haffuer loffuitt och tillsagt oss, att nar hannd samme hanns studia fuldkomett haffuer, och agther att giffue seg wthi nogen kalldh, tha skall hannd først tilbiude oss hanns thienist: tha haffue wij wnth och giffuett hanom j pund malt, j pund miell och j fierding smør till same hanns studias forbedringh, bedendis etther och begierre, att nar for^{ne} Mester Tyge etther mett thette wortt Breff besøgendis worder, attj thaa lader fornøye hanom same kornn och smør. Thermett skier wor willge, befaenndis etther Gudh. Schreffuitt vdi Aalborg thenn 6 Septembris Aar etc. Mdlviiij.

Wnder wortt Signett.

Udskrift: Oss Elskelige Erligh och Velbiurdugh, Her Magnus Gyldenstjerne Ridder, Stattholder paa Kiøpnehaffn Slott.

Afskrift i Langebeks Diplomatarium.

3.

*Universitetet anbefaler M. Tyge Asmundsen til Kong
Frederik II.*

Høghorne Første oc Koningh, alderkieriste naadigste herre. Werdis eders Naadis Kong. Mtt. ydmygelienn att wille wide, atth effther atth erliigh oc wellerdt mandtt M. Tyge, som en tiid forledenn sidenn waar eders Naadis Prædicant, bleff os commenderit aff eders Naadis Høgmegtiighdetz skriffuelse, gaffue wy hannum medt detth første lextzer wdi vniuersitetit, till nu enn føge tiidtt siden hand bleff vocerit att were prædicant her wdi wor Frue kyrcke. Oc haffuer hand y baade de kaldt, saa well y kyrckenn som y scholen giord stoer flyth med synn lerdom, saa att hans lerdom icke haffuer werith vden synderliigh gaffnn oc fruckt, haffuer oc saa holdit segh wdi siith leffnith, saa hans omgengellsse haffuer werith høuisch, erliigh oc from, oc alle gode oc fromme behageligh y alle maade. Oc haffde wy for saadanne aarsager skyldt inthett helder seeth, end hand haffde bleffuit fremdelis hoes oss y sitt embede oc kaldtt. Menn efftherdi att hand nu, efter saliige M. Nicolai Palladii dødt oc affgangh, kalditt er tiill att were enn Superattendent y Skaane stiiigh, begierede hand oc aff oss, att wy hannum eders Kong. Mtt. skriffelienn commendere wille, huilckith wy hannum icke negte wilde. Forhaabendis atth eders Kong. Mtt. will samme hans kaldt naadeliigh stadtffesthe, att dett maa skee Gud aldmegtigste tyll loff oc ære, oc eders Naadis gantzke Skaane stiiigh tyll enn retht wnderuisning wdi den Christne Relligion. Wy wille nesth Gudz hielp alle oc huer besynderliigenn beslytte os aff woris yderste formuge, att saadanne personer maa dagligenn opdragis her hoes eders Naadis schole. ther kandt formiddelsth deris . . . leffnith, lerdom, oc christheliigh sandregtiighdett were bequemme tyll saadann embede oc kaldt rettheliigh att staa fore. Der medtt wille wy haffue eders Naadis høgmegtiighdeth Gud aldmegtigste befallith. Hand well eders Førsteliighe Naade stedtze och alltiid well beuare medtt langh fredssommeliigh regement. Skreffuit wdi eders Naadis stadt Kiøbinghaffnn den 13 dagh Octobris, Anno Domini M. D. lx.

E. N. høgmegtiighdettz
pligtighe oc troo
Rector oc Professores.

Udskrift til Kong Frederik den Anden.

Paategning: The hoglerdes schriffuelsse til kon. mt. om Mester Tyges kald til Superintendent vdi Skone. Productum Em-closter mense 8bris.

Orig. i Geh.-Ark., Saml. "Kbhvns Kirker og Gejstlighed."

4.

En afftaekelse, som M. Tyge gjorde i wor Frue kircke paa thredie Pauske dag 1561, førend hand kom thill Skaane Bispedom.

Mine fromme Christne, det er eder vell vitterligt, att mine Vilkor de ere nu saadane, att ieg icke lenger kand bliffue hoss eder i denne thieniste. Derfaare ligesom jeg (tilforn) haffuer annammet denne thieniste, och veritt fraa denne thid eders fattige sielesorger: saa ville ieg paa denne dag ende min thieniste. Och først bestaar, att all den lærdom, som ieg haffuer lært hoss eder, er vist, fast och sandt, thi den er tagen aff Gudtz ord, ey heller vill ieg vige itt eniste ord derfraa i mine dage.

Dernest saa møgit som mit liff och leffnit och omgengelse hoss eder er anrørendis: forhaabis ieg, att ieg maa haflue itt gott Skudtzmaal thill eder alle, thi ieg icke ved, ieg haffuer fortørnit det mindste barn med itt Ord, uden den som er fortørnet aff min prædicken, naar ieg straffede synd och vndskab paa mit embedis vegne: den fortørnelse acter ieg intet, icke heller ville ieg forbede nogle saadane, fordi ieg ved, att de ere icke lemmer i den Christne Kircke (viva sc.), endog de siunis fromme for verden.

Men er det saa, ieg haffuer forseet mig med it ord, som vi ere alle menneske, eller ieg [i] mit leffnit haffuer fortørnit nogen aff eder med ord eller gierninger, vill ieg gierne haffue eder ombedit paa det allerhøyeste, att i ville forlade mig det for Gudtz skyld.

Will ieg ochsaa haffue eder allesammen betackit ydmygeligen for eders villighed thill at høre Gudtz ord, och for de velgierninger och ære, som i mig (m. f. H. och B.) beuist haffuer i mange maade. Och huis ieg icke kand betale det, da

thuil'er ieg intet paa, att Gud allermectigste, paa huis vegne ieg her staar, hand skall vell vederlegge eder dette.

Men den yderste velgierning vill ieg och begiere aff eder, att effterdi ieg kand icke vere legomlig hoss eder, at i ville haffue mig aandelig i eders bønner, att bede Gud for mig, att hand ville hielpe och styre mig i denne min bestilling oc suare embede, huilcket er mig aldelis wmueligt att wdrette, uden saa er, att Gud gjør mig bistand och hielp med sin hellig Aandt naade. Dermed vill ieg haffue eder Gud befallitt. Amen.

Afskrift i en Samling Formularer til forskjellige kirkelige Taler og Forretninger, i Univ. Bibl., Donat. Variorum Nr. 15. 4.

5.

Kongebrev til Universitetet om at domme i M. Tyge Asmundsens Sag.

Frederich thepnd Anden mett Gudtz Naade, Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis Koning etc.

Wor synderlig gunst thillfornn. Wiider, att wij ere komne vdj Forfaringe, huorledis att Her Jacobs, Sogneprestis vdj Landtzkrones, høstrwe skall were fengslidt oc indsatt, for henndis onnde Leffnidtz skyldt, och hun eblanndt andre, som hun haffuer vdsagdt, skall haffue tillagdt och beskyldt Mesther Tyge Assmundtzen, Superintendent vdj Lunde sthigt, att hannd hende skulde haffue beliggitt: Tha paa thett att rett Sandhedt ther om grundeligenn kunde vdspørgis och forfaris, bede wij etther och begiere, attj strax mett thett allderførste steffne for^{ne} Mester Tyge, saa oc her Jacob och hanns høstrue for etther vdj rette, ald Leylighedenn paa alle siider grandgiffueligenn och mett ald-somsterste fliid och windskibelighed randsagenndis oc forfarenndis, och sidenn enndeligenn dømmer ther paa, oc thett vnnder Vniuersitetz segell fran etther giffuer beschreffuit. Ther mett skeer wor aluorlige willge och befalinge. Schreffuit paa wortt slott Frederichsburg thennd vj dag Aprilis Aar etc Mdlxxij. Vnnder wortt Signett.

Friderich.

Udskrift: Oss Elskelige hederlige oc hoglerde Mendt, Rectori, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus vdj wortt Vniuersitet i wor kiøpstedt Kiøpnehaffnn.

Paategnet: Traditæ et lectæ sunt hæ literæ in Consistorio Academiae Hafniensis in præsentia professorum 10 die Aprilis Anno Dnj 1572.

Original i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 183. I Sjælandske Tegnelser XII, 11 findes en kgl. Befaling af 10de April 1572 til Rigsraaderne Peder Oxe, Bjørn Andersen og Ejler Grubbe om at træde sammen med de høj lærde for at dømme i ovennævnte Sag.

6.

Jorgen Marsuin fick Breff, som følger.

Frederich.

Wor gunst tilforn. Wiuder, att thenne breffuiser Her Jacop, Sogneprest i Landskrone. haffuer berett for oss, huorledis ther begiffuer sig nogen thuist emellom hannom och hans høstrw, for att hun icke haffuer skickitt sig saa erligen emod hannom, som thet sig burde, huilckitt hun selff schall haffue bekiendtt. Tha effther slig leylighed och paa thet samme quinde icke schulle wnduige eller bortt komme, førre ther ganger dom paa sagen, och efftherthj thu paa wore wegne haffuer tæc geistlige wdj befalinge, bede wij thig och wille, att thu tilthencker att lade hegte och fengkelig anholle for^{ne} quinde, eller och thager for binde nøgactig borgen, saa hun bliffuer tilstede och icke bortrømmer, førre sagen er forhört och dom er gangett. Och efftherthj for^{ne} Her Jacops høstrw haffuer tilstandett, att Mester Tyge Asmundsen, Superintendent ther wdj Lundestigt, schall haffue beleygitt hende, haffue wij ladett wortt breff wdgaat til the høy lærde wdj wortt Vniuersitet i Kiøpnehaffn att schulle j retthe steffne for^{ne} Mester Thyge saa och for^{ne} Her Jacop och hans høstrw och endeligen dømme j sagen. Thj bede wij theg och wille, att thu retther theg effther selff wdj eygen Person att were tilstede wdj Kiøpnehaffn paa thend dag for^{ne} sag schall forhøris, och tha att lade wdj retthe føre for^{ne} quinde, och siiden att haffue itt flittigt och grandgiffueligt indscende, och thet saa forfordrer, att thet althing maa gaa christeligen, rettferdeligen och rett till, och att ingen aff partherne schall skee wretthe. Och efftherthj wij forfare, att wor byfogett och andre ther wdj Landzkrone schulle were witterligt om for^{ne} quindis bekiendelse och andett samme sag anrørendis, bede wij thig

och wille, att thu paa wore wegne thiilsiger och befaler thennom, som om samme sag witterligt er, att the retthe thennom effther att møde tiilstede for for^{ne} the hoglerde, naar sagen skall forhøris, och tha ther att windtne och siige theris sandhed, som the ville antsuare for Gud och were bekiendt for os. Ther met skeer etc. Actum Frederichsborg x Aprilis Anno 72.

Skaanske Tegnelser 1, 2.

7.

Capitell vdi Lunde Domkircke fick Breff, saa liudendis.

Frederich.

Wor synderlig gunst tilfornn. Wiider, att effther som ether witterligt er, huorledis her Jacops Sogneprestis høstru wdj Landzkrone nogen thiid siiden forleden ther for Capitell wdj Lunde Domkircke haffuer obenbarlig sighitt och beskylditt Mester Thyge Asmundsen Superintendent wdj Lunde stigt. att hand mett hinde hoer schulle haffue bedressuitt, och efftherthj samme sag wor Superintendenten anrørendis, haffue j effther ordinantzens liudelse thend for oss indsatt, her sammestedz att skulle ordelis, huor fore wij och haffue tilforordineritt nogenn wore Raad och godemend, som mett the høglerde her wdj wort Wniuersitet samme sag skulle forethage, offuerueye, och ther paa endeligen dømme. Huilcke effther att the haffue dømptt ther paa, haffue the indsadt hues sag for^{ne} her Jacob och hans høstrw emellom er for ether, ther wdj samme sag endeligen att skulle gange dom, om for^{ne} her Jacop och hans høstrw icke effther saadanne hendis eygen bekiendelse burde att skillis att eiler cy. Thj bede wij ether och begere, attj mett thett første steffner for^{ne} her Jacop och hans høstrw paa begge siider for ether wdj retthe. Och efftherthj for^{ne} her Jacop er tiildømptt att bliffue wdj sitt kald och befalinge, och ther fore icke wille skicke sig, att hand for^{ne} quinde, som selff obenbarlige haffuer bekendt sig wdj hoers sag att were skyldige befunditt, skall beholde, medt mindre end thett skulle skee thett gandtze Ministerio och Gudtz thienneste tiill spott, hon och forsmedelse, och mange fromme och christne folck tiill merkelig forargelse, saa och efftherthj well er att behencke, medt huad samuittighed och omgengelse the skulle lebe tiilhobe, ther som the egien skulle nødis tiil-

samen: bede wij ether och aluorligen begiere, attj samme sag med ald omstendig leylighed grandgiffueligen wille bethracte och offuerneye, och naar then kommer for ether wdj retthe, attj tha saa dømme ther wdj, att ydermere Gudtz forthørnelse icke skall fororsagis, och hielper for^{ne} her Jacop saa møggett christeligt och rett er, saa hannom emod for^{ne} hans høstrwes bekiendelse icke wdj nogre maade skeer forkortt. Ther medt skeer wor aluorlige wilge och befaling. Actum Haffniæ 12 Junij Anno etc. Mdlxxij.

Skaanske Tegnelse. I, 3—4.

8.

Her Jacob vdi Landzkrona fik breff paa sin paa høstrus godtz, saa liudendis.

Wy Frederich etc. Giøre alle witterligt, att efftherthj oss elsk^e Her Jacobs, Sogneprest wdj wor Kiøpsted Landzkrønæs, høstrue self haffuer bekiendt, sig wdj hoer sag att were schyldig, och hendis godtz ther offuer tiil oss er forfallett: tha haffue wij aff wor synderlig gunst och naade wndt och giffuitt, och nu medt thette wort obne breff wnde och giffue for^{ne} Her Jacop all thend lod och deell, som oss med rette kand tiilkomme, for huis hans høstrue wdj saa maade haffuer sig forseett, och thett nyde, bruge och beholde sig tiil beste. Cum clausulis consuetis et inhibitione solita. Actum Haffniæ 12 Junij Ao. etc. 1572.

Skaanske Registre 1, 11.

9.

Tre Aktstykker vedkommende M. Tyge Asmundsen Sag med Præsten Hr. Niels Truelsens.

a.

Frederich thennd Andenn med Guds naade Danmarckis, Norgis, Vendis och Gottis konning etc.

Wor synnerlig gunst tilfornn. Wiuder, att huad thenne breffuiser, Her Nils Truelsenn¹⁾, klageligenn lader giffue oss tilkiennde om nogenn wrett, hannom er wederfaritt aff Superintendentenn vdi Skone stigt, indeholder hans supplicatz, wij etther

¹⁾ Præst i Maglerup og Kempinge i Skyts Herred i Skaane (se Cawallin, Lunds Stifts Herdaminne II, 128).

her hoss tilskicker, bedindis etther och begiere, attj mett thett første steffner thennd sag for etther vdj rette, granscher och grandgiffueligen forfarer ther om all Leylighedenn, och siidenn forbielper for^{ne} her Nils Truelsenn ther vdindenn, saa möggitt loug och rett er, giffuendis thett frann etther beschreuit, som j wille anttsuare for Gud och were bekienddt for oss. Och attj haffuer flittig indseende med, att for^{ne} her Nils Truelsenn ingenn wrett skeer. Ther med gjør j oss synderligen till vilge. Schreuit paa wort slott Drottningborg thend 25. Aprilis Aar etc. Mdlxxiij.

Vnder wortt Signet.

Udskrift: Oss Elsk^e hederlige och hoglerde Mend, Rectori, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus vdj wortt Vniuersitet j Kiøpnehaffnn.

Paategnet: Hæ literæ exhibitæ sunt et lectæ 10 Junij 1573. Vltimo Junij petiit citationem.

b.

Stormechtige høghbornne første, allernaadige herre och koning. Werdis ethers kongelig Maiet^s høgmectighed naadelig att wide och for Guds skyldtt att høre denne myn saag oc suplicatz. huorledis ieg fattige mand, eders naadis ydmige thicnere, haffuer hagdt for naagen tydt forledenn til en mynn sognemandt wed naffnn Jens Smedt, som skickede siig wgudelig i sit leffnet, thi hand obenbare skiellede sin sognemend for tiuffue, oc whør-sommelig offuerfald, mett aanden vgudelig handel, oc ieg daa effther Guds oc ethers naadis Ordinantz oc breffs liudelse, som bleff lest tiill tinge y Skaane anno 1566¹⁾, oc paa mit Embedis wegne paaminte hannum til poenitentze, dog hand der aff inthet affrørdis, dog haffuer ieg forrehollit hannum saadant wgudelig wæsenn for ad skulle afstaa, eller laade det indføre for herskaabet, huorfor hand er oc infaldenn paa meg y wonghuset paa sogne steffne och obenbaare skiellit meg for en løgnere oc tiuff oc giffuet meg maange haanlige ordt, oc samme saag er indkomen for byspenn och prouesten wdi flere prouesters oc presters neruerelse, oc der haffuer ieg indført saande widnisbyrdt paa thet, ieg haffuer tilkiende giffuit aff Guds ordt tilforn. Daa er

¹⁾ Rimeligvis det ovenfor, S. 332, omtalte Beskyttelsesbrev.

der saa paasaagt, ad ieg skulle talle det y mynde hoess lensmandenn, saa ieg i samme saag er mett lystighedt forfuld och wrangeligenn hoess herskabit forført, ad ieg motte fyllist giøre dommen. Oc ieg det y maange prouuersters oc presters oc andre, som forsamlede waare y Lunde kircke, [deris neruerelse begierede] dommen bescreffuen, men ieg kunde den icke fange eller høre effther retten. Sidenn haffue di det saa went, att saagenn waar forlicgt, oc der ieg begierede forliigelsenn ad wiide oc bescreffuen, maatte ieg ey heller denn bekomme, sammledis mit skudtzmaall y mynn thieniste oc embede er oc opehollit, saa ieg nu y sex aar saaner huerken kand bekomme domen ey [heller] forliigelsenn eller mit skudtzmaal hoes myne sognefolck, menn mett lyst opholle [de] meg oc ephthersøge, huorlunde de meg kunde omkringkomme i myn rette saag, som ieg ephther Guds ordt, ethers naadis ordinantz oc mitt embedis wegne vdret haffuei. Huor forre allernadige herre oc konning ieg fattige mandt nedis till aff stoer nødt oc trang ad forre giffue ethers kongelig Maiettz. høymectighed denne myn sagh, ad ethers kongelig Maiestet wille for Guds skyldt hielpe meg fattige mand y thenne myn saag, ad kunde fange en ende oc beskedenn enthen paa domen eller forliigelsenn, som de siige, ad skulle skett emellum Jens Smed oc meg, der heden dødt er, oc ethers forstelig Naade wille for Christi skyld forsuaere meg for hues lystige oc træske paafundt, der brugges kand meg ad forderffue oc myn sag ad foruende, oc emod alt andet offuerwoldt oc wret, forhobbendis her paa allernaadige herre oc koning ith godt oc gunstigt suar, thet vil Gudt rigelige belønne, huilken spaare ethers kongelige Maiett. lenge oc wel mett ethers Naadis Førstinge (sic) wdi all gudfroctighedt, oc begassue mett it fredsommeligt oc languarendis regimentt.

Ethers Naadis wnderdanig oc ydmig thienere

Niels Truelsenn, prest.

c.

Wy effther^{ne} Rector, Doctores och menige professores wdj Kiøbennhaffnns Vniuersitet hilser Ether M. Tyge, Superintendent wdj Skone stigt, giffuendis eder kierligenn thilkennde, att wy haffue faatt K. M. wor allernaadigste Herris Skriffuelse, att grandsche och grandgiffueligenn forfare om all leylighedenn wdj

eenn sag, som hafluer werredt emellom Her Niels Truelsenn och Jenns Smedt, huilkenn er indkommenn for eder, om huilken sag for^{ne} her Niels Truelssen for kong. Maiest. klageligenn hafluer giffuett thilkiennde, sig aff eder att werre wedeferaritt wrett. Tha efftherdj kong. Maiest. strenge befaling er, att wy her wdinden skulle forhielpe for^{ne} her Niels Truelsenn saa megidt loug och rett er, bede wy aff eder och paa kong. Maiest. wegne biude. att y møde wdj rette for wortt Consistorio her y Kiøbenhaffnn den 19 dag Augustj nu nest komendis, tagenndis med eder huis breff eller bewisning y wdi samme sag nu haflue eller her effther bekomme kunde. Her med skeer kong. Maiest. wor naadige herris wilge. Her med eder Gud befalendis. Datum Hafnia den siste Junij 1573.

Sub sigillo Rectoris.

Paategnet: Denne steffning lesde iegh Tyghe Asmundssen, superattendens y Skaane, denn 3 dag Julij anno 1573, och will ieg gerne møde och suare her tyll.

Originaler i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 184.

10.

Kongebrev til Universitetet om at domme i et Klagemaal mod Præsten i Engelholm.

Frederich thend Andenn med Gudtz Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis koningh etc.

Wor synderligh gunst tilforn. Wider, att wij komme wdj Forfaringh, att ther schall were mange groffue Klagemaal offuer Presten wdj Enggelholm, som icke anstaar en Prestmand eller Gudtz ordtz thiennere, huorfore wij hanum saa well som andre, hanum¹⁾ hafluer att anklage, haflue ladet beskeede till vor kiøbstedth Kiøbenhaffnn, att schulle møde for ether medt hans wede-part wdj rette. Thij bede wij ether och begiere, att naar same Prest ankomer, athj tha kalder hanum och hans wede-part for ether, grandscher och grandgiffueligen forfarer, huad beschyldingh hans Sognefolk haflue till hanum, och atthij sidenn endeligenn dommer paa, om nogen saadane brøster och forseelse findis hoss hanum, att hand ther fore boer att miste hans Sogner och affsettis fran hans Embede, eller ey, och athj thett giffuer fran

¹⁾ Dette Ord er senere overstreget, men vistnok med Urette.

ether beschreffuett, effther som j wille antsuare for Gud och were bekiendt for oss. Ther med skeer wor wilge. Schriffuitt paa wort slott Frederichsborgh thend iij dag Julij Aar etc. Mdlxxv. Wnder wort Signett.

Friderich.

Udskrift: Oss Elsk^e hederlige och hoglerde Mend, Rectorj, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus vdi wor klopsted Kiøbenhaffn.

Paategnet: Lectæ hæ literæ in consistorio die 7 Julij An. 1575.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 184. Vedlagt findes tvende Stykker. 1. med Overskrift: Thesse efftherschreffne klagemaal haffuer Engelholms mendt ladet opschrifue paa Helsingborgs slott, som thj haffuer offuer theris sogne prest, her Per ibid. Thenn 5 dagh Julij Aar etc. 75. Klagemaal, der bestaar af 16 Punkter, gaar mest ud paa, at Hr. Peder havde negtet forskjellige Personer i sin Menighed Sakramentet eller været forsømmelig med at berette syge, at han en Nat var brudt ind i Tyge Guldsmeds Hus og havde jaget ham og hans Hustru ud, samt engang, da han mødte Tyge paa Vejen mellem Engelholm og Barkager havde slaaet ham blaa og blodig. 2. Et Forhør optaget, efter kongl. Befaling, i Engelholm d. 26 Juli 1575 af Jørgen Marsvin til Duegge, Hovedsmand paa Landskrone, og Tyge Asmundsen, Superintendent i Lunde Stift, over Hr. Peder i Engelholm og hans Anklagere for at »forfare begge Parters Klagemaal«. Forhøret, der er medundertegnet af velb. Hans Skovgaard til Gundestrup, Hr. Peder Kogge, Sognepræst i Høje og Provst i Sønderasboherred, Hr. Niels Engelbech i Barkager og Hr. Gudmund Nielaussen, Sognepræst til Hjernerup, synes at være fremkaldt derved, at Universitetet havde forlangt nærmere Oplysninger, før det kunde kjende i Sagen. Ved Forhøret oplystes, at Hr. Peder idetmindste ved enkelte Lejligheder, havde handlet vilkaarligt ved Nægtelsen af Sakramentet, idet han havde afvist saadanne Personer, der ikke havde ydet ham, hvad der tilkom ham af hans Præsterente, og at han i sine Prædikener havde brugt haarde Ord om Menigheden og kaldet den »en skarns Almue«.

11.

Aktstykker i en Sag mod Præsten Hr. Hans Brunckel i Brøndby, fordi han havde begaaet en Fejl ved Uddelingen af den hellige Nadvere.

a.

Friderich thend Anden med Gutz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis koning etc.

Wor synnderlig gunst tilforen. Wiider, att wij ere kommen vdi forfarringe, huorledis en prest wed naffn her Hans Brunckel

vdj Brøndby nogen tiid lang siiden forleden, ther hannnd skulde wddeele thet hellige høige werdige Altars Sacramente, haffuer hand først wiinit wdgifuit til thennom, som paa same tiid haffue communicrit, och ther hannnd aff en Piige, som thet och aff hannom skulde anname, er bleffuen aduarit och paamindit, at Brødet thennom først buerde att giffuis, effter Christi inndsckickelse och seduanlig schik vdj thennd hellige christelig kircke, haffuer hannnd paa thet nye først brødit och siidenn wiinit egienn wddeeltt. Huilckenn sag, enndog thend til siste almindelig Prestemode vdj Skaane haffuer werit inndsteffnit, er dog icke nogenn dom ther om wdgangit; menn er for etther inndsatt bleffuen, ther paa att skulle dømes och affsiges. Tha effterthj slige groffue forseelse eblannt thend menige manndt wil giffue stoer forargelse, Gudtz reene oerd och lerdøm til merchelige stød, och thett hellige Ministerio oc Preste Embede til icke ringe honn och forachtelse, saa och effterthj Oss sligt er tilkiendegiffuit, och enn rettsindig christelig Øffrigheed synderligen och for allt bør at haffue ett flittigt Inndseende med, at Gudtz oerd reendt och purtt predickes och leris, och the hellige høigewerdige Sacramenter retteligen administreris och wddeelis, will thett for ingenn deell sømme sig, att wij affwiidenndes sligt med en goed Samuittigheed wstraffett skulle lade hennge, som ydermere forargelse her effter kunde foraarsage och opuecke. Tha bede wij etther och strengeligenn befalle, attj samptligenn thenn sags leilighed emellem etther inndbyrdes aluorligenn wille betrachte och ofluerweige, och siidenn strax tilschriffue Oss etthers Raad och Betennckende, huad Oss her vdj som enn Øffrigheed, aff Gud aldmechtigste tilschickett, bør att giøre, saa och huad emoed same Prest for saadanne hanns groffue forseelse sømmeligt er och bør med rette forethagis, saa Oss samme etthers schriffuelse med thett første motte tilkomme, och wij siidenn wiidere kunde giøre forordning, huorledis aldtinngeste ther med skulle forhandlis. Ther med skeer wor aluorlig wilge och befallinge. Thj lader thett inngennlunde. Befalinndis etther Gud. Schreffuit paa wortt Jachthus Affuensø thenndt xxij dagh Julij Aar etc. Mdlxxv.

Wnder wortt Signnett.

Friderich.

Udskrift: **Oss Elsk^e hederlige och hoglerde Mennd Rectorj, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus vdj wortt Vniuersitet vdj wor kiewsted Kiøpnehaffn.**

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 184.

b.

Min gandske wenlig hellsen nu och alltiid forsendt med Gud wor herre. Kierre herrer och wener, nest tacksigellse for allt gott, huillkitt ieg aff formuen alltiid will findis gandske goedwillig att forskyldde. Er miig ethers schriffuellse tillhendekommen, thennd Prest her Hanns Brunckel anrørendis, att ieg wilde bliid ether kon. Mt^s Befallning att skulle steffne samme Prest for ether vdj rette, atlj thess bedre kunde forfarre om huis sag hannum giffuis, eller och ieg wilde forskaffe ether kon. Mt^s breff till samme Prest, at hannd skulle tilltencke strax att begiffue siig till ether. Kierre herrer och wener, saa haffuer ieg for beueglig Aarsager Skyldt icke willd anlangitt hoes kon. Mt. ther om, men haffde gerne seet, att ieg tilltorn kund kommett en ether till ordtz, tha wiiderre att tilkiende giffue, huis thenne sag kunde werre thienligt. Er therforre wenligen begerendis, om thett nogenlunde kunde werre ether beleiligt, atlj en aff ethers Middell strax wilde ladett sig till mig forfoie, att ieg wiidere med hanum om thenne handell kunde samtalle, for ieg wiidere nogitt her om giffuer hanns Mt. tilkiende. Huor ieg nogitt kannd giorre, j kand haffue gott aff, findis ieg goedwillig. Will hermed haffue ether [Gud] allmechtigste befallitt. Actum Kallundborig 29 Julij Anno 1575.

Niels Kaass.

Udskrift: **Hæderlige och høglerde Mennd, Rectori, Doctoribus, Magistris och menige Professoribus wdj Vniuersitetet wdj Kiøpnehaffn, mine besynderlige gode Wenner, wenligenn.**

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 184.

c.

Tiill Biørn Kaass, att Kon. Matt. naadigst haffuer omdragit thend sag oc forseelse med Her Hans Brunckell, oc beuilgit, att hand fremdelis maa blive wed sitt preste embede oc igen bekomme Bryndbye sogn, vt sequitur.

Frederich etc.

Wiuder, att effther som wij nogen tiid forleden er bleffuen fororsagit att lade affsette Her Hans Brunckell fra sine sogner, for nogen hans grossue forseelse, som hoss hanum er bleffuen befunden, ther hand schulle vddele thett hellige høguerdige Alters Sacramente: tha effthertij samme Her Hanns Brunckell nu thitt oc offthe hoss oss haffuer giortt anfordringe oc paa thett vnderdanigste sig lader vndskylle, att hans forseelse iche schall haffue werrit saa grossue, som thend oss er bleffuen forferdt, oc att hand iche helder aff nogitt forsadt haffuer sig nogitt wille vnderstaa, men aleniste er skeedt aff forseelse, for thett folcks mangfoldighed, som same dag haffue communicerett, oc hand nu loffuer att wiille sig rette oc bedre, oc hans forseelse effther thenne dag vdj saadane eller andre maade iche lade befinde, men hans kald her effther throligen oc med fliid lade sig were befallitt, saa ingen med billighed schulle sig offuer hanum haffue att beklage: haffue wij effther slig leylighed, oc for gott folcks forbøn skyld thenne sag men hannum omdragit, oc naadigst beuilgett, att hand maa bliffue wed hans preste embede, oc igen become Brøndbye sognen. Bedendis ether ther fore och befale, attj thett saa forskaffer, att for^{ne} Her Hans Brunckell beholder Brøndbye sogn och thett forestaar, som en sogneprest oc siellesørgere eygner oc bær att giøre, huilchett j hanum oc aluorligen wille foreholde oc befalle. Thesligist attj oc her om tiilschriffuer Superintendenten, att hand oc for^{ne} Brøndbye sogn lader Her Hans Brunckell følge, oc ingen hinder ther paa giører hanum. Ther med etc. Actum Frederichsborg 9 Majj Anno etc. 1576.

Skaanske Tegnelse 1, 88.

12.

Aktstykker angaaende et Præstevalg i Fosie, til hvilken Kirke Universitetet havde Patronatsret.

a.

Ethers Høiigerde Welluushett, wor gansk welluillige wennlige hillsenn nu oc alltidt mett Gud wor Herre. Kiere Herr Biscop, gunstige Herre och Venn, betacke wy ethers Herredømme gansk høigeligenn, kerligenn oc gerne for alld ære oc gott oss

beuist, oc thett mett alld flitt willigen att forskylle oc forthienne, giiffue wy ether gansk wenligen att wille wide, efter som ether wden alldt tuiffuill well beuist er, att then alsommetugste Gud hassuer kallitt enn aff wore predicantere, Her Lauritts, fran oss aff thenne werdenn, som hagde thenn vniuersitetens sogn her y landett, Fosie. Kiere herre, saa hassue wy nu ther forre tiid offuersenntt thenne dannemand wor Raads mett broder Michell Mattszönn¹⁾ om same sognn, gansk kierligen bedenndis, ethers gunst wille wellgere oc were hannom behiuelpege wppaa alles wore weigne, att wy maa bekome oc beholle samme sognn fremdelis til enn aff wore predicantere her. Thenn pens. ther afgaar oc Her Lauritts ther aff gaff aarligen till vniuersitetet, wille wy oc gerne giiffue till gode rede oc wtj tiide, oc ther som wy wi[de] eller kunde were ethers gunst oc the andre gode herrer till willie, thienneste, wellgefald oc gode, wille wy alltiid findis mett alld willig flit gansk goduillige oc wsparde, thett schall then alsommetugste Gud vide, thenn wy ethers herredømme nu oc alltid wtj alld løcsalighed oc languarinde welfart euiglig beffallit hassue. Aff Malmøe thenn 23 Januarij Anno etc. 1576.

E. H. W.

Borgemestere oc Raad wtj Mallmøe.

Udskrift: Hederliig, erlig oc høiiglerder Mandtt Her doctor Pouill, Superatennendens offuer Siellannds Biscops Stichtt, wor gunstige herre oc gode wenn, gannsk wenliigenn.

b.

Salutem et Dei benedictionem.

Charissime frater, tuas vna cum vniuersitatis hac hora accipi literas, quibus commendatur mihi Canutus Johannis, Academiae vestrae publicus minister. vt iunem ipsum apud rusticos parochiae Fosianæ, quo vocetur ad pastoratum eiusdem ecclesiae, id quod libenter fecissem. si non aliud contigisset, quod me hic paululum morari cogit. Hodie antequam mihi vestre sunt date litere, vocatus sum in arcem a Biørnone Kaas summo mane (nam is tunc paratus erat ad profectionem i Giønge herred); in eo nostro colloquio a me petiit, vt intercederem pro domino Andrea apud

¹⁾ En Broder til Biskop D. Povl Madsen.

te et vniuersitatem, id quod illi promisi me facturum, dixit quoque, se eadem de re ante paucos dies suas ad dominum præceptorem nostrum D. Hemmingium dedisse literas, nec dubitare de fauorabili responso. Cum discederem ex arce, accessit me primarius vrbis Malmogensis consul, nomine totius senatus a me petens, vt domini Andreae negotium apud vniuersitatem et te, quantum in me foret, promouerem. Hisce amicorum precibus motus ad te scribo, pro nostra amicitia et necessitudine humaniter petens, vt patrocinium domini Andreae suscipias coram vniuersitate, ne patiatur repulsam in tam honesta et pia petitione. Ea in re si vniuersitas consensum dederit, gratissimum officium fecerit magistratui vrbis huius, domino Andreae, et me quoque deuinctum reddiderit ad quenis officia peragenda, que sciam dominis preceptoribus grata fore. Hæc existimo meo iure honeste petere posse, cum vniuersitatis petitiones vna cum tuis hactenus (quod sciam) apud me nunquam frustranee aut irrite fuerint. Huic Canuto prospici potest alia ratione, vel fortassis suo tempore hic apud nos locum honestum impetrare potest. Scripsissem equidem summo meo amico ac preceptori D. Hemmingio et petissem simul eius suffragium pro domino Andrea, nisi scirem ipsum sua sponte que mihi grata sunt libenter facturum. Sancte polliceor meam operam ac gratitudinem vniuersitati nunquam, quoad vixero, defuturam.

Porro quod ad res meas domesticas attinet, omnia adhuc (sit Deo gratia) salua sunt excepto eo, quod honesta matrona, mater vxoris, hisce diebus obiit diem pie in vera filij Dei agnitione, in meis recumbens vlnis obdormiens; colligat nos filius Dei in æterna vita, amen, amen.

Totis sex septimanis a domo abfuj partim occupatus in ecclesiarum visitatione partim vero in matre consolanda in graui suo morbo. Nec vxor hic apud me est, absentem tamen scio eam te cum tua coniuge salutare. Vale charissime frater cum omnibus tuis. Salutabis rogo amicos, precipue dominum preceptorem, cui si placet hasce meas legendas communicare poteris. Raptim Malmogia 23 Ianuarij anno 1576.

Tychicus Asmundius t. ch. f.

Udskrift: Reuerendo ac clarissimo viro domino d. Paulo Matthie, ecclesiarum Sielandicarum Episcopo vigilantissimo, suo fratri charissimo.

c.

Wor ydmygeliige och wennliig helszenn nu oc althiid forsenndt medtt Gud wor herre. Kierre wenner och gode herrer, giffuer wy eder thiill kennde, atth Gud almectiste haffuer kallit wor kiere sogne prest, nu salliig med Gud, her Lauris Olszenn, aff dene verden thiill sitt euige riige. Gud wunde hanum enn gladeliige opstandelsze paa yderste dag. Och wy nu y dy heliige trefoldiighedz naffnn haffue beiadt, samthyckt och kallit thiill wor sogne prest igenn erliig oc wel lert mand her Anders Bendszen, predychanter y Malmøe, huilchenn haffuer nu wdy xxiiij wger flyctellige tagit ware her y sognet paa kyrky thienistenn, sydenn salliig her Lauris bleff siug. Der for er wor ganske ydmygeliig benn thiill eder, atth y will werdiis thiill atth beia och samtycke dette wortt christeliige kald. Wy forhabiis alle, dett skall ske thiill Gudz ære oc denne christeliige forsamling thiill gaffnn och salighedz forbedring. Wy haffuer althiid haffdt mact sielff thiill att kalde och aldriig werit nødit thiill atth aname nogen mand thiill wor sogne prest, wdenn denn wy sielff haffuer kallit. Huis rectiighed och affgiift y aff denne sogenn haffue haffdt och skulle haffue, dett skall eder ydiis och giiffuis thiill gode rede. Kiere herrer och gode wenner, lader oss nyde konge maiestadz ordinandz gott ad, huilchenn befaller, att kyrckenn skall bede dem, der er patroner thiill nogenn kyrke, om en, som kand were bequemeliig. Dene eders willighed skall Gud almectiiste belønne och wy wille och alle findiis med alle wnderdaniighed tacknemelliige aff wor yderste formoffue. Her med eder alle samenn nu och althiid denn euige Gud befallendis. Ex Fossie, Anno 1576 søndagen nest for sancte Pouels dag.

E. W. W.

Menige sognne mennd y Ffosie sogenn.

Udskrift: Hederliige oc høilder Herr Rectori, Doctoribus oc menige Professoribus wdy Kiøbenhaffns wniuersetet, wore gunstige herrer oc gode wenner, ganske ydmygeliigen thiill skreffuidtt.

d.

Naade oc fred aff Gud.

Kere Her Borgemester oc Raadmendt, gunstige gode venner. Nest een kerlig tacksigelse for all beuijst ære oc gode etc.

giffuer wi ether kerligen tilkende, at wi nu i these dage haffuer bekommit ethers scriffuelse med ethers medbroder Michel Matsen, vdj huilken i ere begiærendis, att wi vilde tilstæde, att Her Anders, ethers Capelan, maathe bekomme Fosie sogn epher Her Lauritzes salige død oc affgang, huilcken for^{ne} sogn ligger til Vniuersitetett, oc giffuer en aarlig Pens aff til thend, som Rector er. Saa haffuer wi ocsaa her hoss bekommet thend gode Mands Biørn Kaasis breff oc scriffuelse om same sogn att vilde vnde for^{ne} Her Anders, huor fore wij med the andre vore medbrødre, for saadan hans forbøn skyld, haffue paa thend tijd affstaait voris retlighed oc gerne beuilgitt oc sambtyckt, att Her Anders maa bekomme same Vniuersitets sogn, dog saa att hand med thet første begiffuer sig hid oc tager collatz paa hende, oc att thett bliffuer Vniuersitetett forbeholdit, hues retlighed wi haffuer til samme sogn, saa att hun icke skal synis att vere perpetuerit til een aff Malmøs Predicanter. Men naar for^{ne} Her Anders dør oc affgaar, eller med bedre vilbaar kunde anderledis bliffue forseett, att thett tha skal vere Vniuersitetett frijtt for att skicke ther een anden dandemandt til, huem wi thend vnde ville, fordj saadan Vniuersitetz frijhed, som oss aff fremfarne herrer oc konger gunstelig vndt er, kunde wi icke saa lettelig affstaa, oc-saa for vore epherkommere skyld. Huilckit wi ether som vise oc forstandige mend selff giffue att betencke. Ville ellers findis villige til att tiæne ether alle oc huer besynderlige vdj alle the maade oss mugeligt kandt vere, oc ville her med haffue ether Gud almegtigste befalet allesammen til all lycke oc velferd baade til siæll oc liiff. Schreffuet i Kiøbenhaffn Sondagen epher S. Pouels dag Anno etc. 1576.

Pouel Matsen

Niels

S. R.

Hemmisson D.

Udskrift: Erlige, vise oc velachte Mendt, Borgemester oc Raadmendt vdj Malmø, wore gunstige gode venner venligen tilschreffuet.

Originalerne (det sidste Brev i Udkast med D. Povl Madsens Haand) i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 105. — I Cawallins Fortegnelse over Præsterne i Fosie (Lunds Stifts Herdaminne. II, 86) findes den ovenomtalte Hr. Anders Bentsen ikke nævnt. At han dog, som det sidste Brev antyder, virkelig har faaet Kaldet, fremgaar af Universitetets Kaldsbrev (dat. 16de Februar 1585) for hans Eftermand, Hr. Christen Thomesen,

thi heri omtales, at Hr. Anders Bentsen, Sognepræst i Fosie, for nogen Tid siden var død (Orig. i Konsist. Arkiv). Udentvivel er han identisk med den Hr. Anders Bentsen, som Biskop Tyge Asmundsen havde beskikket til Rektor ved Lunde Skole, men som ikke vilde overtage Kaldet uden kongelig »Bevilling«, hvilken han da ogsaa fik den 16 Maj 1566 (Rietz, Skånska Skolväsend. Hist. S. 248).

13.

Til Mester Tyge, Superintendent vdi Lunde stigt: vt sequitur.

Frederich etc. Wiider, att oss eisk^e Steen Bilde wor mand oc thienner haffuer vnderdanigst ladett giffue oss tiill kiende, huorledis j skulle haffue schickid oc presenteritt en prest wed naffn her Christen tiill Robeløff oc Felkestad sogner att giøre thienniste, huilchen prest hannum oc sognefolkett iche nøyes med, hand iche heller skiickeliig eller bequem ther tiil att were, men att the haffue giffuit en anden wed naffn her Hans vdj Wæ¹) theris kald oc samptycke. Oc beklager for^{ne} Steen Bilde, att for^{ne} her Christen vndsiger oc feyder thend prest, the retteligen haffue kalditt, saa hand iche er sicker eller fellig for hanum paa hans person. Tbertiill med schall hand med wold oc welde emod theris wiilge indtrengre sig vdj sognerne, oc haffuer tagit kircke nøglene tiill sig med andett hoffmod oc throdztighed, hand beuissir thenum. Tha effther slig leylighed, att for^{ne} her Christen iche er kalden, oc hand saa vtiilbørligen, iche som en Gudtz ordtz thiennere, stiller oc forholder sig, bede wij ether oc wiille, att j hannum befailer, att hand sig iche med for^{ne} kircker ydermere befatter, saa oc att hand er thend anden prest aldels vbe-

¹) Denne Hr. Hans nævnes ikke af Cawallin (V, 102) blandt Sognepræsterne i Wæ, men derimod forekommer han blandt Præsterne i Fjelkestad (V, 78), hvor det bemærkes, at hans fulde Navn var Hans Andersen, og at han var født i Kolding. I Wæ har han derfor vist kun været Kapellan, thi her var samtidig en Sognepræst ved Navn Peder Mortensen Brinch, af hvem der findes et Brev, dat. 7de Juni 1578, i Konsist. Arkiv (Pakken 197), hvori han svarer Universitetets Rektor, D. Anders Lemvig, og de øvrige Professorer, som havde skrevet til ham angaaende en Student ved Navn Herman, der var gaaet fra Forstanden og som havde Slægtninge i Wæ. Brinch takker paa Slægtningenes Vegne for den Omsorg, Professorerne havde vist for den syge Student, og beder dem fremdeles sørge for ham, indtil han kunde blive bragt til sin Hjemstavn.

uaritt, oc strax wiger sognerne, saa framptt wij icke schulle anderledis tiilltencke, om j hanum ther vdinden handthaffue. Ther med etc. Actum Frederichsborg xvij Aprilis Aar etc. Mdlxxvj. Skaanske Tegnelse I, 84—5.

14.

Breff till Capittell vdi Lund om Mester Tyge Asmundsen, saa liudendis.

Frederich etc. Wor synderlig gunst tilfornn. Wiider, att efter som oss elskelige hederlig oc hoglerd Mand Mester Tyge Asmundsen nu haffuer weritt hoss oss wnderdanigst giffuendis tilkiende, huorledis hand mett tiiden gioris gammell oc skræbelig, saa thet falder hannem besuerligt for Stigtens wittløftighed att visitere oc hans Embitt fyllist giøre, som thet sig burde; begerendis therfore paa thet wnderdanigste, att hand med samme Superintendentz befalinge motte bliffue forschonitt, oc hand nu paa hans Alderdom motte komme vdj Rolighed, huilckett wij hannem oc effther hans egen vnderdanig begeringe naadigst haffue beuilgitt oc efterladt. Tha bede wij etther oc begiere, attj strax mett thett første till etther forschriffuer alle thennem, som haffue Jus eligendi ther vdj Stiglitt, oc siiden mett thennem eligerer oc wduelger en guod, from, schickelig, lertt Mand, som till samme Superintendentz befalinge egien kand were schickelig, thienlig, bequem oc duelig, oc attj therom self indbyrdis bliffue offuer ens, oc siiden tilschriffue oss, saa wij mett thett første fange ther paa endelig bescheed tilbage egien, att wij oss ther effter kunde wide att rette. Ther mett gior i etc. Actum Soer Kloster xij. Nouembris Aar etc. 1577.

Skaanske Tegnelse I, 122.